

FOLYÓIRATOK SZEMLÉJE.

A Pécs-Baranyamegyei Múzeum Egyesület Értesítője. 1916. évf. 3—4. sz. — Szőnyi: *Három pécsi színlap 1840-ből és 1835-ből*. Adatok a magyarországi német színházat történetéhez.

A Cél. 1916. évf. 10. sz. — Farkas Zoltán: *Színház*. Lakatos László Idegen Leány és Ruttkay György Keringő c. darabjának színikritikája.

U. i. 11. sz. — Karafiáth Mária: *Társadalom és nemzetnevelés*. Idézetekkel Széchenyi Hitel és Kelet népe c. műveinek ide vonatkozhatóság részéből. — *x. y.*: *Szexuál-fiziológiai színikritika*. Szász Zoltán egyik kritikájáról, — Császár Elemér: *Csathó Kálmánnak Varjú a toronyórán* c. regényéről, — *—á. é.*: *Kosztolányi Dezső* novelláskönyvéről (Búbajosok) ír. — A. B.: *Színház*. Beható boncolása a legújabb színdaraboknak.

Akadémiai Értesítő. 1916. évf. 11. sz. — Szinnyei Ferenc: *A Karthausi forrásai*. (Kivonat a szerzőnek 1916 okt. 2-án tartott előadásából.) Ez az értekezés a szerzőnek a XIX. század első fele magyar novella- és regényirodalmát tárgyaló nagy munkájából, a Karthausiról szóló fejezet egy részlete. Benne a Karthausi forrásai irodalmának bírálatát kapjuk kiegészítve a szerző megfigyeléseivel. «A fiatal Eötvös lelkét regénye megírása közben sok hatás érte, de ezeket egyéniségébe tudta olvasztani és Karthausija, bármennyi idegen hatást látunk is benne, a maga egészében mégis csak Eötvös kiváló szellemének eredeti alkotása marad.» — Kemény Lajos: *Kazinczy Ferenc levelezése*. Kazinczy F. három latin- és három németnyelvű levele Kassa város tanácsához az 1787 nov. 2—1791 jan. 12. közti időből.

Az Est. 1916. évf. 319. sz. — *A Kisfaludy-Társaság új tagjelöltjei*. Kéký Lajos, Molnár Ferenc, Sajó Sándor, Szemere György. Az említetteknek kívül szóba kerültek még Gyóni Géza, Lampérth Géza, Sebestyén Károly.

U. i. 322. sz. — (*a. z.*): *Szépesszony*. Gábor Andor ilycímű, először a Nemzeti Színházban 1916 nov. 17-én adott háromfelvonásos vígjátékának színikritikája. [L. a többi lapban is. Pl. Neues Pester Journal: 1916. évf. 321. sz. (—y.-tól). — Az Ujság: 1916. évf. 321. sz. (Keszler Józseftől) stb.].

U. i. 349. sz. — *Bellaagh Aladár: Czuczor*. Halálának ötvenedik évfordulójára. (Tárca). — —án.: *Kárpáthy Zoltán*. Jókai Mór regényéből átdolgozta Hevesi Sándor. Bemutatta 1916 dec. 15-én a Magyar Színház. Színkritika. [L. még *Az Est*: 1916. évf. 350. sz. (a. z.-től)].

U. i. 355. sz. — *Keszler József: Démonok*. Komédia három felvonásban. Írta Hajó Sándor. Előadták a Vígszínházban 1916 dec. 21-én. (Színkritika.)

Az Ujság. 1916. évf. 317. sz. — *A doktor úr*. Molnár Ferenc háromfelvonásos vígjátéka filmen. Az első Molnár-filmet 1916 nov. 13-án mutatta be a Royal-Apolló.

U. i. 318. sz. — *«A kisasszony férje» 100-ik előadása*. Drégely Gábor darabjának hazai és külföldi sikereiről.

U. i. 322. sz. — *A Modern Színpad megnyitása*. A cikkből megtudjuk, hogy 1916 nov. 18-án volt Budapesten, a Koronaherceg-utcában a Modern Színpad új helyiségének felavatása. Ez alkalmából egyebek között bemutatták Herczeg Ferencnek *«Karolina, vagy egy szerencsés flótás»* c. egyfelvonásos komédiáját.

U. i. 323. sz. — *A Karthausi*. Eötvös József regénye filmen. (Hat részben.) Bemutatták a Mozcókép-Otthonban 1916 nov. 20-án. L. a többi lapban is. Pl. *Neues Pester Journal*: 1916. évf. 323. sz. — *A pozsonyi egyetem felavatása*. Hosszabb napihír.

U. i. 324. sz. — *Csiky Gergely emlékezete*. A néhai jeles drámaíró halála huszonötödik évfordulójára írt napihírszerű cikk, melyből megtudjuk, hogy Csiky Gergely Nagymama c. darabjáról nemrégiben mozgófénykép készült.

U. i. 325. sz. — *A király meghalt*. Hosszabb tudósítás arról, hogy ő császári és apostoli királyi felsége, I. Ferencz József 1916 nov. 21-én este 9 órakor Schönbrunnban elhunyt. (L. a többi lapban is.)

U. i. 329. sz. — *Szöllősi Zsigmond*: Szilágyi Géának Fantasztikus szerelmek c. novelláskönyvét ismerteti és bírálja.

U. i. 336. sz. — *A falurossza filmen*. Hír arról, hogy Tóth Ede jeles népszínművét filmre alkalmazták. — —án.: *A Grál lovag*. Zsiros István ilycímű, először a Magyar Színházban 1916 dec. 2-án adott drámájának színkritikája. (L. a többi lapban is.)

Budapesti Hirlap. 1916. évf. 266. sz. — *Sn.*: *Keringő*. Ruttkay György drámájának ismertetése. (L. még *Pesti Hirlap*: 1916. évf. 266. sz. *Porzsolt Kálmántól*.)

U. i. 273. sz. — *Sebestyén Károly: Az idegen leány*. Lakatos László ilycímű drámájának kritikája.

U. i. 281. sz. — *A Petőfi-Társaság ülése*. Herczeg Ferencnek Ágai Adolfról, Sebők Zsigmondról és Somló Sándorról elmondott kegyeletes jellemzése.

U. i. 287. sz. — *Sebestyén Károly: Királynőm, meghalok érted!* Villányi Andor ilycímű színdarabjának színbírálat.

U. i. 294. sz. — *Az arany hegedű.* Herczeg Ferenc új regényének ismertetése.

U. i. 300. sz. — *Sn.: Zsuzsi.* Barta Lajos paraszt vígjátékának ismertetése és bírálata.

U. i. 301. sz. — *Sebestyén Károly: Farsang.* Molnár Ferenc új drámájának színikritikája.

Budapesti Szemle. 1916. évf. 11. sz. — *Szinnyei József: Jalava Antal emlékezete.* Akadémiai emlékbeszéd. — *Takáts Sándor: Zrinyi Miklós nevelőanyja.* (IV. és bef. közl.). Poppel Éva asszony megígérte haldokló férjének, hogy hitéhez híu marad. És ígérteét soha meg nem szegte. Jól megválasztott s ura szándékait ismerő embereivel igazgattatta aztán jószágait s egyéb ügyeit. Igen szerette e kor egyik legkiválóbb asszonyát: Csákyné Wesselényi Annát. Ennek fia Csáky László később feleségül vette Batthyányné Poppel Éva legidősebb leányát Magdolnát. Jó viszonyban élt Zrinyi M. nevelőanyja még Illésházy Gáspárral, Nádasdy Ferencel is. Annál meglepőbb, hogy egyetlen fia Ádám, akit boldogult férje szellemében igyekezett nevelni, sehogy sem fért meg az édesanyjával. A papok, akik Batthyány Ádámot körülfozták, nem elégedtek meg az áttérésével, hanem a protestánsok ellen való gyűlöletet is beléoltották. Éva asszony második leányát Erzsébetet, Erdődy György gróf vette feleségül. A gyűrtváltás 1637-ben volt. Három évvel később Batthyányné Poppel Éva 1640-ben meghalt. Poppel Évának sok-sok írása lappang még. Ha ezek s főleg a Zrinyi Miklóssal váltott levelei mind napfényre kerülnek, tisztas alakja bizonyára a nagy magyar asszonyok közé kerül. — *Beöthy Zsolt: A budapesti egyetem elmúlt évéről.* Rektori beszámoló az 1915—16. évről, 1916. szept. 30-án. — *Király György: Echegeray.* (1832—1916). A jeles spanyol drámaíró irodalmi munkásságának tömör, összefoglaló méltatása. — *Sebestyén Károly: Újabb magyar regények és novellák.* Gárdonyi Géza: Szunyoghy miatyánkja, — Csathó Kálmán: A varjú a toronyórán, — Szini Gyula: A tűzfészek, — Kosztolányi Dezső: Búbájások c. könyvének ismertetése és bírálata. — *k. l.: Katona-költők verseskönyvei.* Gyóni Géza: Levelek a Kálváriáról, — Zilahy Lajos: Versek, — Gyomlay László: Tarnopol felé c. munkájának ismertetése és bírálata. Gyóni köteté teljesen magában foglalja az élményeknek s a lélek mozgalmainak azt a szűk körét, mely betölti a rab katona életét. Ez az élet természetesen majdnem teljességgel csak benső szemlélődésre utalja a rabot: emlékeire és képzelgéseire. A kötet két részből áll. Első fele «Levelek a Kálváriáról» címmel harminchárom rövid, 3—4 szakos «levél»-ből álló kis lírai novellát foglal magában. Ez a maga teljességében egy őszinte, nagy önvallomás gyanánt hat reánk s egészében költői, részleteiben is sok lélektani igazsággal és finomsággal. A kötet második fele is a rab katona életét tárja elénk. Kiegészíti az emlékeket és képzelgéseket az élet eleven folyamától elzárt rab szűkkörű élet- és természetszemlélése; egy pár útközben elkapott, vázlatos kép. Az egész kötet tagadhatatlanul szürkének és bizonyos mértékig bágyadtnak tetszik Gyóni első köteté után, de ennek inkább a

költő sorsában, mint tehetségében van az oka. Miként Gyónit, Zilahyt is a háború segítette költői érvényesülésre. Verseihez Beöthy Zsolt írt előszót. Zilahy inkább sok értékkel biztató ígéret, mint kiforrott tehetség. Anyjához írott levelek és katona-nóták teszik kötetete tartalmát s ezek között van néhány igazán hangulatos szép dal. Ezeken kívül jeleneteket, képeket és történeteket rajzol, köztük egy pár művészt. Egyikük («Mehalt a hadnagy úr») valóban nemes márványba vésett emléke ezeknek a nagy időknék. A kötetet «A rongyos katona» címmel egy két képből álló mesejáték zárja be, de egyáltalán nem emeli értékét. Molnár Ferenc Fehér felhő-jének és Liliom-ának hatása alatt keletkezett, de minden tekintetben igen gyenge. A harmadik verskötet darabjai nagyrészt egy-egy bajtársnak, vagy egy-egy elesett kedves társ emlékének vannak ajánlva. Egy pár gyöngéd szerelmes versen kívül legtöbbnek a «Feld» eseményei szolgáltatóják a tárgyát. E költemények inkább tanultság, mint érzésbeli mélység eredményei, de igen rokonszenves egyéniséget tárnak föl előttünk.

U. i. 12. sz. — r. r.: *Nőtrók regényei*. Erdős Renée Az új sarj c. új regényének és Kaifka Margit Két nyár c. novellakötetének ismertetése és bírálata.

Das interessante Blatt. 1916. évf. 50. sz. — Közli Thallóczy Lajos fényképét. (L. még Tolnai Világlapja: 1916. évf. 50. sz.)

Die Zeit. 1916. évf. 5100. sz. — Hír Molnár Ferenc «Liliom»-ának bécsi fölújításáról. E darabbal a frankfurti Schauspielhaus műsorában is találkozunk. (L. Frankfurter Zeitung: 1916. évf. 344. sz.)

Dunántúli Protestáns Lap. 1916. évf. 46. sz. — Miklós Ödön: Révész Imrének Bod Péter, mint egyháztörténetíró c. munkáját ismerteti és bírálja. (V. ö. folyóiratunk: 1916. évf. 382. l.)

U. i. 52. sz. — Miklós Ödön: *Mikor született Debreczeni Ember Pál?* Az eddigi adatok alapján valószínűnek látszik, hogy az 1660. év második, vagy 1661. év első felében kell keresni születési dátumát.

Egyetemes Philológiai Közlöny. 1916. évf. 10. sz. — Gragger Róbert: *Gyulai Pál hatása Holteira*. Holtei Károlynak Der letzte Komödiant c. háromkötetes regényére (1863) hatással volt Gyulai Pál Vén színész c. elbeszélése. Igen érdekesek a német regény magyar vonatkozásai. Holtei friss színekkel ecseteli a kismartoni életet s összehasonlítja a weimari udvarral az Eszterházyaknak «több mint hercegi pompában csillogó» udvarát. — *Fest Sándor: Pope és a magyar költők*. (Bef.) Az angol költő követése szembevetendő Csokonai «A lélek halhatatlanságáról» írt tankölteményében és a Dorottyában. Azonkívül ismételtelen fordított Pope műveiből. Megmaradt fordításai közül legismertebb «Daphne. Egy idillium a Popéi közül.» Költőink Csokonai után is sokáig olvastatták Pope műveit. Nyoma van, hogy a következő jeleseink ismerték: Kisfaludy Sándor, Bacsányi János, Horváth Ádám, Kazinczy Ferenc, Kölesey Ferenc,

Döbrentei Gábor, Kis János. Utóbbinak számos fordítása között van Pope-fordítás is. Ő is épp úgy, mint Szilágyi, Péczeli, Döbrentei és Bolyai eredetiben olvasta Pope költeményeit. Végül megemlíthető, hogy az angol írónak «A műbírátról» szóló tankölteményét Lukács Móric fordította magyarra. — *Erdélyi Lajos*: a Takáts S., Eckhardt F., Szekfű Gy. szerkesztésében megjelent A budai basák magyar nyelvű levelezése I. 1553—1589. c. akadémiai kiadványt, — *Husztiné Révhegyi Rózi*: Jánosi Bélának Schedius Lajos esztétikai elmélete c. tanulmányát, — *Rózsa Dezső* pedig: a Magyar Shakespeare-Tár VIII. kötetét ismerteti és bírálja. (Utóbbi mű ismertetését l. folyóiratunk: 1916. évf. 386. l.) — *Bayer József*: *Egy magyar novella Macbeth-ülézete*. Utalás Garay János «Ne ábrándozzatok» c. novellájára. — *Trostler József*: *Janus Pannonius egy német anekdotagyűjteményben*. Adatközlés Jakob Dan. Ernst XVII. századi német compiler Die Neu- auf gerichtete Schatz-Kammer stb. 1696. c. munkája alapján. — *Sebestyén Gyula*: *Válasz Németh Gyulának*. (A magyar rovásírás hiteles emlékei c. munkáról írt bírálatára). — *Németh Gyula*: *A bíráló felelete*. (Válasz Sebestyén Gyula cikkére). — *zb.*: Roboz Imrének Az irodalom boudoirjában és Thienemann Theodornak Goethes ungarischer Schüler c. munkáit ismerteti és bírálja.

Egyházi Közlöny. 1916. évf. 49. sz. — *Gamauf István*: Izsóf Alajosnak Túl a nagy vizeken c. munkáját ismerteti és bírálja.

Élet. 1916. évf. 46. sz. — —c.: Földes Imrének Künn a bárány, benn a farkas c. — először 1916. nov. 4-én a Magyar Színházban adott — háromfelvonásos «komédiá»-ját ismerteti és bírálja. (L. a többi lapban. Pl. Uj Idők: 1916. évf. 47. sz.)

U. i. 47. sz. — a. j.: *A rokitnői mocsarakban*. Pogány Kázmér ilycímű háborús könyvének ismertetése és bírálata.

U. i. 48. sz. — bf.: Gábor Andornak Szépasszony c. — először a Nemzeti Színházban 1916. nov. 17-én adott — darabját ismerteti és bírálja.

U. i. 50. sz. — *Boros Ferenc*: Hercezeg Ferencnek Arany hegedű c. regényét, — m. pedig: Landauer Bélának Glória c. háborús könyvét ismerteti és bírálja.

U. i. 51. sz. — *Boros Ferenc*: *Vörösmarty Csongor és Tündéje az Operában*. Színikritika.

U. i. 52. sz. — *Vargha Damján*: *Csodatételek a Margit-legendából*. Adatközlés Ráskai Leának, a dömés-apácának 1516-ból származó írása szerint. (Képekkel.)

Ellenzék. 1916. évf. 267. sz. — *Csiky G. emlékezete halálának 25-ik évfordulóján*. A Kolozsvári Nemzeti Színházban előadták ez alkalommal Csiky Cifra nyomorúság c. darabját, mely előtt Janovics Jenő tartott bevezető előadást Csiky színműveiről.

U. i. 279. sz. — *Sebesi Vilmos*: *Hivatalnok ledny*. Ráskai Ferenc színművének ismertetése,

U. i. 283. sz. — *Sebesi Vilmos: Zsuzsi.* Barta Lajos paraszt vígjátékának bemutató előadásáról.

Erdélyi Szemle. 1916. évf. 46. sz. — *Lukács Hugó: Farsang.* Molnár Ferenc színművének ismertetése. — *Csengeri János: Faust.* Faust hatását Madách Ember tragédiájára fejtegeti. — *Kázmér Ernő: Tersánszky Józsi Jenő háborús regénye.* Tersánszky «Viszontlátásra drága» c. regényének bírálata. Elhibázott alkotás. Inkább háborús jegyzetek, mint költői mű. — *S. Nagy László: Somlyó Zoltán versei.* Somlyó «Végzetes verssorok» c. kötetének dicsérő bírálata.

Huszadik Század. 1916. évf. 10—11. sz. — *Laczkó Géza: Babits Mihály.* Méltatás Babitsnak Recitativ c. kötete megjelenése alkalmából. Babits a szó nemes értelmében vett poeta doctus, de akárhogy nevezzük is, Babits szívében a városi művelt polgárság szíve dobog, képei a mi képeink. — «Babits maga fantaszta, bölcselő és realista egyben és egyszerre. S e három elem csodálatos összetevődésében látom én Babits legfőbb jelentőségét, eredetiségét, nagyságát, egyszóval létjogosultságát». — *S. A.: A Szent István Akadémia.* «A Szent István Akadémia megalapításában olyan törekvést látunk, amely inkább a múltnak szól, mint a jövőnek. Munkásságából elsősorban a magyar történelem katolikus vonatkozásainak alapos és színvonalos feldolgozására meritünk reményt. — *Galamb Sándor: Magyar műveltség-történet a török hódoltság korában.* Takáts Sándor Rajzok a török világból c. kétkötetes művének ismertetése és bírálata. (V. ö. folyóiratunk: 1916. évf. 428. l.)

Igazság. 1916. évf. 12. sz. — *A megrohant és felszabadított Erdély.* Piliási Lajos ilycímű könyvének ismertetése.

Illustriertes Wiener Extrablatt. 1916. évf. 356. sz. — *v.: Ruttkay György «Keringő»* c. darabjáról megjegyzi, hogy ügyes utánzata a Molnár Ferenc színpadi technikájának. Ugyanezt hangoztatja a Neues Wiener Journal 1916. évf. 8318. sz.-nak bs. jegyű bírálója. Egyébként e darabról elismerően ír Marco Brociner a Neues Wiener Tagblatt 1916. évf. 356. sz.-ban.

Irodalomtörténeti közlemények. 1916. évf. 4. sz. — *Kéky Lajos: A «széplélek» irodalmunkban.* (Mutatvány A jellemrajz a magyar szépirodalomban c. munkából.) A XVIII. század irodalma a XVII-ének hagyományain élőködött. A léha és mesterkelt élet az érzőbb lelkekben egy nemesebb élet után sóvárgó váagnak egyengeti az útját. S ez a vágyódás megteremti az «udvari» ember utódául az érzelgős és energiátlan «szépléket», a kedély és szív túltengésének betegét. A «széplélek»-re jellemző az erény kultusza. A virtus imádók mellett tág tér jut szívében a szépség kultuszának is; sőt van benne valami sajátos művészetrajongás is. E típus legjellegzetesebb képviselője — emberi és írói mivoltában — nálunk Kazinczy

Ferenc; bár az új erény nem vele köszönt be irodalmunkba. A francia új-klasszicizmus hatással volt egész Európára, tehát éledő irodalmunkra is, melynek megindítója Bessenyei György, magyar Voltaire óhajtna lenni. Az iskoladramák alakjában jelentkező előzmények után lép fel s próbálkozik Bessenyei a drámai jellemrajzzal. Tragédiáiban nyilatkozó jellemzésbeli sajátosságait legvilágosabban talán elsőnek írt darabja, Hunyadi László mutatja. A kor érzékenységének megfelelően, sok a sfrás és sóhajtozás e darabokban. Bessenyei is épúgy szónokoltatja hőseit s époly kevés jellemzetességgel, mint mestere. Sokkal sikerültebb a Philosophus-nak jellemrajza. E művének bizonyossága szerint Zrinyi után ő az első magyar költő, ki érzéket tanusít a jellemzetes iránt. A francia gálans regénynek az a sajátossága, hogy rendszeren három szerelmes pár történetét tárja elénk, Bessenyeivel is még két szerelmes párt adatott a főhősök mellé, kiknek szerepeltetését semmi más nem indokolja. A Philosophus mintája Destouches L'homme singulierje volt, s e darab Baron de la Garouffière-jében, egy ostoba francia mágnásban látják Pontyi mintáját; hihetőbb azonban, hogy Pontyi alakja Bessenyei személyes élményeiből szövődött. Az egész vígjáték egy osomó széplelket akart bemutatni magyar közönségének. Jellemző, hogy a darabban mind Parmenio, mind Szidelisz könyvet kér első szavaival. Kevésbé sikerült Bessenyei másik vígjátékának Laisnak jellemrajza. E kor homályos bánatának Goethe Werther-je adott leghatásosabb kifejezést, úgy hogy róla wertherizmusnak is szokták nevezni az akkori európai emberiségnek ezt a lelki állapotát, melyet különösen a beteges érzelgősség jellemez, a lélek sóvárgása valami után, amivel maga sincs tisztában. E szentimentális áramlatnak irodalmunkban legköltőibb terméke Kármán Józseftől Fanni hagyományai. Fanni az egyetlen igazi képviselője nálunk a női szépleleknek, a szívület tartózkodó, bájos érzelmességével s törékeny gyöngédséggel. Testvére e műnek Kisfaludy Sándor kéziratban befejezetlenül maradt levélregénye (Két szerető szívné története). Még egy nagyhatású terméke van a szentimentalizmusnak irodalmunkban: báró Eötvös József Karthausi-ja. Az európai emberiség hamarosan kiépült e férfiatlan érzelgősségből; költészetünkben aztán az érzelgő helyét a tettekre kész «hazafi» foglalja el. — *Császár Elemér: Orczy Lőrinc.* Orczy pályája mozgalmas, de nem érdekes; főbb vonásaiban ugyanaz, mint kora többi mágnásáé, az írók közül sogoráé, Amadée és Gvadányié, vagy Barcsayé. 1718-ban született s kedves derült öregség után 1789-ben halt meg. Halála megszólaltatta költőtársainak lantját, s az elegiák egész sora siratja el az elhunyt költő főurat. Kiválik közülök Baróti Szabó Dávidé, akit e gyászos esemény egyik legszebb költeménye megírására ihletett. Kérdés Orczy műve-e az a két, Egerben nyomtatott kis füzet, melyek közül az egyik «Méhes kert» c. alatt 1760-ban, a másik mint a «Mátra hegyei között mulatozó nimfáknak éneke» a kötetkező évben jelent meg? Utóbbira nézve a szerzőség valószínű, előbbire nézve nem dönthető el, mert a könyvnek egyetlen példánya sem maradt ránk. Orczy költészetének megindulta nagy valószínűséggel az 1755-ik évre tehető. Általában költeményei jó részét biztosan datálhatjuk, akár időrendbe is állít-

hatjuk. A «Két nagyságos elme» c. gyűjteményben az Oroztyól származó versek többnyire költői levelek Barcsayhoz. Általában az ő költészete egészen azon a nyomon jár, mint Barcsayé. Kettejük közül Barcsay az eredetibb költő s ő is a nagyobb tehetség. Orczy verseinek egy része fordítás, más részéről kimutatható az idegen minták követése, s csak a harmadik, de az előbbieknél jóval nagyobb része eredeti. Nyelve magyaros és világos, van benne természetesség s helyenként népies zamat, de egyben sok bőbeszédűség és áradozás is. Műfaji tekintetben vannak: alkalmi költeményei, elmélkedő versei és költői levelei. Utóbbiakban az élményi elem helyét nem egyszer szintén a reflexió foglalja el. Valójában csak öt író tett reá nagyobb hatást; két római: Boethius és Horatius s három francia: Boileau, Voltaire és Thomas. Az a három lelki folyamata, amely a költemények anyagát szolgáltatja, a megfigyelés, érzés, elmélkedés, Orczynál még szorosabb egységbe fonódik, mint Barcsaynál. Az uralkodó elem a reflektáló. Bár a természet szépsége iránt nagy érzéke volt, költeményeiben a természetet alig rajzolja s tájképi részleteket csak ritkán s odavetve ad. A költészeten nála csak a didaxist kell érteni, mert a képzelet egészen hiányzik műveiből. Orczy szerencsés viszonyok között élő, testben, lélekben egészséges ember; mérsékelt erejű érzelmek, erős erkölcsi érzék, természetes józan ész jellemzik. De bár elég művelt és olvasott, látóköre szűk, ítélete gyöngé. Ilyennek látjuk őt költeményein keresztül. Az élet iskolájában ezekhez a lelki tulajdonságokhoz szilárd életfölfogást szerzett, melynek magvát kifejezi ez az egy szó: igénytelenség. Életideálja: a csendes, munkás, békés élet, az a munka, azok az örömök, melyeket a földdel való foglalkozás szerez. A paraszt életének sorsának magasztalása Orczynak kedvelt tárgya. Álláspontja, hogy meg kell beosulni a parasztot, mert nem a királyok és kasznárok, hanem az ő munkája teszi boldoggá az országot... a XVIII. századi irodalomban páratlanul áll. Arra azonban, hogy a paraszt nemcsak fiziologiailag, hanem jogilag, sőt politikailag is ember, époly kevésbé gondolt, mint Barcsay. A gazdagság hatalmas emelőjéről az iparról Orczy még nem vett tudomást, annyira ismeretlen volt nálunk abban az időben, különben azt is leírta volna. A kereskedérről legalább igen gúnyosan emlékszik meg egyik versében. Orczy etikája nem egyéb, mint alap gondolatának moralis jellegű kifejtése. Boldog az, aki senkire sem szorul, világos tehát, hogy a falusi ember. Erkölcsösen nem is lehet máshol élni, mint falun. Írt ő szerelmes verset is; de nem szerelmét, hanem a szerelmet énekelte meg, kifejtve azt a közkeletű mondást, hogy a szerelem mindent pótol, de a szerelmet nem pótolja semmi. Etikájának második tétele: ne bántsd a kását, hiszen nem szorulsz rá. Ebből a tételből, meg általános emberszeretetéből le lehet vezetni szinte irtózásig fokozódó ellenszenvét a katonáskodás és háborúskodás iránt. Orczy kulturális fölfogását is egészen világnézete irányítja; az igénytelenséget nemcsak anyagi, hanem szellemi téren is követelte. Hiába emlékezteti őt Barcsay a tudományok nagy föllendülésére, mosolyog rajta. Politikai nézeteinek kialakulására döntő volt magyar származása. A tétel, amelyből kiindul határozott: szabadság a földön nincs, az ember sorsa

rabság. A boldogsághoz nem kell más, minthogy az ember magyarnak s birtokosnak szülessék. Nagy szerepe volt Orczy politikai nézetei kialakulásában annak a csodálatnak, mellyel a királyné Mária Terézia iránt viseltetett. Mikor a királyné meghalt, két versben is megöröktette emlékét. A meggyőződés ereje e költeményeket s velük a «Magyar hazának» szót kiemeli a didaxisból, föl az érzelmi költészet körébe, s ez adja meg igazi jelentőségüket. Ebbe a csoportba, az értékes versek közé sorozhatók a «Szerelem és bor» c. s a «Bugatzi tsárdának tiszteletére» írt költeményei. Végül fölvethető az a kérdés: joggal számoltja-e az irodalomtörténet Orczyt a franciás írók közé? Felelet: bármilyen szögből tekintjük Orczy költői működését, mindig megtalálhatjuk a franciás irány ismertető jegyeit; illő dolog tehát, hogy az irodalomtörténet is ez irány körében foglalkozzék vele. (A cikk végül a tárgyra vonatkozó teljes bibliográfiát is közli.) — *Hegedüs István: Latin elegia Zrinyi a költő halálával.* Az itt jelzett elegia a valencei jezsuita iskola retorika osztályából került ki 1665-ben. Kiadták Kölnben Petrus Helden nyomdájában. Eredetije a bécsi császári és királyi titkos levéltárban van meg a Zrinyi-iratok közt. — *Hegedüs István: Latin elegia Budavár bevételéről.* Surányi Mihály 1842-ből való latin versének közlése. — *Pap Károly: A «Magyar Faust» életrajzához.* Hatvani István egykori híres debreceni tanár (1780 dec. 31. kelt) végrendeletének közlése. — *Szücsi József: Szentmiklóssy Alajos levelei.* (II.) Adatközlés. Négy levél Toldy Ferenchez 1822 aug. 12. — 1828 febr. 21. közti időből; két levél feleségéhez 1838 nov. és 1848 aug. 23-ról keelve. — *Zolnai Béla: Szigligeti szerepei.* A szerző Rakodczaynak a Struensee és Szökött katona c. darabok forrásaira vonatkozó megjegyzéseire tesz észrevételeket, majd közli a Szigligeti szerepeire vonatkozó adatokat. Ezekből kitűnik, hogy a néhai jeles színműíró nem játszott főszerepeket; kedvelt szerepei a festő, a játékos, a gavallér, uracs típusai voltak. — *Császár Elemér Friedreich Istvánnak gróf Széchenyi István élete és Salgó Ernőnek Írók és szindarabok* (E két mű ismertetését l. folyóiratunk: 1916. évf. 208. l. és 1917. évf. 61. l.), — *Hellebrant Árpád Kereszty Istvánnak A magyar és magyarországi időszaki sajtó időrendi áttekintése, 1705—1867., — Király György Lovas Elemérnek B. Margit történetének részletes forráskritikája* c. munkáját ismerteti és bírálja. Az érdekes közlemények sorát az új könyvek és füzetek jegyzéke meg a *Hellebrant Árpádtól* való irodalomtörténeti repertorium zárja be.

Juventus. 1916. évf. 1. sz. — Kölosey Ferenc Vanitatum vanitas c. versének és Berzsenyi Dániel «Fohászkodás»-ának négy-négy sora latin fordításban.

Katholikus Szemle. 1916. évf. 12. sz. — *Várdai Béla: Új szindarabok.* Nehány idegen szerzőtől származó drámai mű mellett Ruttkay György: *Keringő*, — Lakatos László: *Az idegen leány*, — Villányi Andor: *Királynőm . . . meghalok érted!* — Barta Lajos: *Zsuzsi*, — Molnár Ferenc: *Farsang*, — Földes Imre: *Künn a bárány, benn a farkas* c. szindarabjai-

nak ismertetése és bírálata. Ruttkay Gy. Keringő-je a zsidó házaseletről fest megdöbbenően sívár, kiutakat nem is jelző képet. «A darabot a Vörösmarty-epigramm intézné el legrövidebben: Víznek zavaros, bornak gyöngye.» Lakatos László színművének alakjai lapos alakok, siralmas, üres, unalmas mondókákkal s oly cselekvényfordulások, melyek elbeszélésben is a szegénységet jelentik. Villányi művében a fiatal szerző a sorozó-orvosok, végzetes katonaszabadtítások témáját dolgozta föl, orosz földre helyezve. Barta Lajos parasztvígjátékából a drámaírói tehetséget bizony egyáltalán nem lehet kiolvasni. Molnár F. több színművében tárgyalt kedvelt témáját, az asszonyinak a bilincsekül érzett házasságból a bűnös szabadság után kívánczóságát dolgozta föl ezúttal is. A drámai bonyodalom lényege tulajdonkép egy lelki birkózás a bűnös szabadságra vágó nő s az őt követni gyáva udvarló közt. De ennek föltárásába annyi mesterkélt dialektikus motívum vegyül, mintha csak dialogusba öntött fejtegetések s nem igazi lelki akciók előtt állanánk. Földes Imre komédiája nem mutat magasabb irodalmi törekvést, de a színpadnak bravuros ismeretével készült. — *bj.*: A Szent István-Társulat *iskolai színdarabjai* címen Kovács Lajosnak Diadalog útján, — Sík Sándornak Ébredés, — Madarász Ferencnek «Legyen meg a te akaratod», — Marcell Mihálynak Fronton és front mögött c. színdarabjait ismerteti és bírálja. — *Vargha Damján*: A Szent Domonkos-rend múltjából és jelenéből c. alkalmi kiadványt ismerteti.

Kolozsvári Hírlap. 1916. évf. 289. sz. — Sümegi Ödön: Csiky G. halálának 25. évfordulóján. Rövidebb alkalmi cikk.

Kolozsvári Ujság. 1916. évf. 279. sz. — *Csiky Gergely emlékezete*. Rövid alkalmi cikk Csiky halálának 25-ik évfordulóján, mely Csiky műveinek felújítását ajánlja.

U. i. 295. sz. — *n. k.*: *Zsuzsi*. Barta Lajos parasztvígjátékának behatódott ismertetése.

U. i. 297. sz. — *n. k.*: *Az idegen leány*. Lakatos László színművének bírálata.

U. i. 306. sz. — *n. k.*: *Künn a bárány, benn a farkas*. Földes Imre vígjátékának bírálata.

U. i. 308. sz. — *Egy aktív honvédtiszt háborús poemái*. Szentimrey Jenő, erdélyi poéta két új kötetének ismertetése. I. k. «Egyenest, támadás!» prózai írások — «Könnyed és élvezetes kalauza lehet mindenkinek, aki előbb-utóbb a harctérre kerül». II. k. Versek. «Szentimrey poézisának a háború bontotta ki szárnyait. A harcok dalnoka.»

Könyvujság. 1916. évf. 1. sz. — *Mit akarunk?* A Könyvujság céljainak ismertetése. «Azt tűztük ki célul magunk elé, hogy rendszeresen figyelemmel kísérjük a bennünket és közönségünket érdeklő bölesészeti, teológiai, történeti, pedagógiai és szépirodalmi termékeket s azok ismertetésével, bírálatával vagy egyszerű számontartásával állandóan szolgálatára leszünk olvasóinknak.» (E lap szerkesztői: Czeglédy Sándor pápai ref.

teológiai akadémiai tanár; Fizély Ödön aranyosmaróti ref. lelkész és Szimonidesz Lajos nagybörzsönyi ev. lelkész. — Kiadja: Scholtz testvérek könyvkereskedése. Budapest, IX., Ferenc-körút 19. sz.)

U. i. 2. sz. — Sz. K.: *A jubiláris új szövetségi fordítás*. Masznyik Endre dr. munkája hiányai dacára is komoly és értékes munka. — P. V.: *Gyóni Géza két könyve*. Gyóni két verskötetének rövid ismertetése és bírálata.

U. i. 3. sz. — *Hering János: Görgei*. Kacziány Géza ilycímű könyvének ismertetése.

La Revue de Hollande. 1916. évf. 11. sz. — Notes, faits et documents c. rovatban: N. de S.: *André Nagy*. Zseni c. darabjának hágai előadása alkalmából jellemzi írói, hirlapírói és színházigazgatói működését.

U. i. 1916. évf. (II. kötet) 3. sz. — *La Hongrie en guerre et les poètes* Hirlapjainkról szól, részletesebben a Világ-ról. Háborús költészetünk rövid ismertetése után francia fordításban közöl egy, a Világ-ban megjelen «egy ismeretlen költőnő»-től származó háborús verset.

Literarisches Zentralblatt. 1916. évf. 39. sz. — *Arthur Weber* ismerteti Zuber Marianne értekezését a hazai német folyóiratokról (Német Philologiai Dolgozatok XVII.).

U. i. 42. sz. — *Leipoldt* ismerteti a *Fontes rerum Transylvanicarum* IV. kötetét, — *Arthur Weber* pedig a Német Philologiai Dolgozatok XVI. füzetét (Hollaender Rózsi: Déry Julianna).

Magyar Figyelő. 1916. évf. 23. sz. — T. V.: *Nyelvkétségek*. Kenedy Géza ilycímű cikke egyik megjegyzésének helyreigazítása. (Felvilágosítás az Akadémia «szóleltározó» munkájáról.)

U. i. 24. sz. — *Gárdonyi Albert: Thallóczy Lajos* (1884—1916). A nemrég elhunyt történettudós pályafutásának rövid ismertetése. — *Salgó Ernő: Grál lovag*. Zsíros István ilycímű, a Magyar Színházban 1916 dec. 2-án bemutatott háromfelvonásos színművének bírálata. — *Két regény*. Csathó Kálmán «Varjú a toronyórán» és «Te csak pipálsz Ladányi» c. regényeinek ismertetése. — *Ferenc József egy francia néprománcban*. Adatközlés.

Magyar Középiskola. 1916. évf. 9—10. sz. — *Bartha József: Gondán Feliciánnak* A középkori magyar Pálos-rend és nyelvemlékei c. értekezését, — *b. j.: Pogány Kázmérnak* A rokitnói mocsarakban c. háborús könyvét ismerteti és bírálja.

Magyar Kultúra. 1916. évf. 21. sz. — *Tordai Ányos: Herceg Ferencnek* A hét sváb c. regényét, — *Deák Viktor* pedig Lőrinczy Györgynek, Az özvegy falú c. novellakötetét ismerteti és bírálja. «A „Pogányok” és „A hét sváb” két jeles történeti regény. Az művészibb, de emez igazabb. Amabban több a szín, ebbenn több a szív.» Lőrinczy e művének stílusá-

ról azt olvassuk: «Boszantó keveréke ez a népies előadásnak, a nyugatos elliptizmusnak s a hitelle-vesztett szentimentalizmusnak», — *A Világ és a Magyarország*. Glosszák.

U. i. 22. sz. — *Platz Bonifác*: Kaczér Illésnek Khafrit, az egyiptomi asszony, — *Simon Miklós*: Törökné Kovács Herminnek A tüzes hajnal, — *Szira Béla*: Lakatos Lászlónak Tavaszí játék c. regényét és Komáromi Jánosnak Csanak András Bécsben c. novellakötetét, — —k pedig Földes Imrénének Künn a bárány, benn a farkas c. színdarabját ismerteti és bírálja. — *Nagy Miklós*: *Paul Bourget*. Alkalmi cikkek a nemrég elhunyt híres francia szépprózairól.

U. i. 23. sz. — *f. l.*: *Színház*. Molnár Ferenc Farsang c. darabjának színikritikája.

Magyar Nyelv. 1916. évf. 9—10. sz. — *Simai Ödön*: *Kazinczy Ferenc nyelvújítása* (XXXVII.). A Kulcsár pályatételére adott feleletek között Kis János jutalmazott munkája van a legelvezetesebben megírva és legmesszebbre jár attól a debreceni szellemtől, mely a többi jutalomfeleletben hol erősebben, hol halaványabban kiérezhető.

Magyar Pædagogia. 1916. évf. 10. sz. — *Weszely Ödön*: *Kármán Mór emlékezete*. Emlékbeszéd a Magyar Pædagogiai Társaság 1916 nov. 18-iki ülésén.

Nagyág. 1916. évf. 48. sz. — *Hamvai Lenke*: *A pusztai est leírása Aranynál*. Arany János Bolond Istók c. költeménye egyik részletének fejtegetése.

Nemzeti Nénevelés. 1916. évf. 6. sz. — *Solymosy Sándor*: *Vargha Gyula költeményei*. E kötetnek nemcsak jelene lesz jelentős, de jövője is. Meglepő az az etikus erő, amellyel bátran feltárja az ezer seb szenvedéseit. E léleknek egyik legföltettebb szerelme tárgya: a haza, a magyarság. Látható kedvvel időz a természet képeinél. A szerelem nem vésteli s öntépfő háborgás nála; valami méla, szinte vallásos megnyugvás mérsékli vallomásait. Másik meghitt, csöndes birodalom, ahova képzelete pihenni megettér, a magyar múlt. A lírát a lapjain epikus képek váltogatják. Elvonulnak előttünk a kor nagyjai is: Vörösmarty, Tóth Lőrinc, Toldy Ferenc, Gyulai Pál; egy-egy kerek kifejező jellemképben rója le irántuk kegyelele adóját.

U. i. 7—8. sz. — *Tolnai Vilmos*: *Megjegyzések az irodalmi tanításhoz*. Az irodalom a nemzet ideális lelki tartalmának legerősebb kifejezője; a történeti múlt megelevenítője, a jelen leghathatósabb szószólója, a jövőre irányuló törekvések legjobb előkészítője. Mint ilyen hű segítője a reális erők kifejtésének, ideális tartalmával és irányzatával az anyagi törekvések megvalósulásának egyszersmind ösztönzője és fékezője is. Nem csodálható tehát, hogy a tanításban oly fontos helye van. Kérdés; eléri-e a tanítás kitűzött célját abban az arányban, hogy az irodalmat megkedveltesse?

A tapasztalat szerint nem oly mértékben, mint kívánatos volna. Főoka ennek: az irodalmi termékek művészi élveztetésének hiányossága. (Ezzel kapcsolatban a szerző rámutat arra a kárra, mely az elsőrendű irodalmi alkotások agyonmagyarázásából származik.)

Neue Freie Presse. 1916. évf. 18618. sz. — Hír arról, hogy Heltai Jenő «Tündérlaki lányok» c. darabját sikerrel adták elő Prágában.

U. i. 18803. sz. — *Lorsy Ernő* fordításában közli a lap Lengyel Menyhértnek: Vera és Biró Lajosnak: Lilla c. kis drámáit. — «Ein harmloses Unterhaltungsstück», írja A. Ruttkay György «Keringő» c. darabjáról, melyet a bécsi Deutsches Volkstheater dec. 23.-án mutatott be. (V. ö. Die Zeit 5121. sz. és Fremdenblatt 356. sz.)

Nyugat. 1916. évf. 22. sz. — *Schöpflin Aladár: Vargha Gyula*. V. Gy. költészete nagyon élesen és megkülönböztetetten két részre oszlik: az ifjúkor és az érett férfikor költészetére. A dal... Vargha ifjabbkori lírájának jóformán egyedüli formája. Első verseskönyve Dalok címmel jelent meg 1881-ben. Azonnal ráismerünk, ez a Heine-féle dal stílusa és formája, amely a múlt század közepe tájától utolsó negyedéig a német költő hatása alatt általános lett Európa-szerte. V. Gy. ifjúkori lírája csaknem kizárólag szerelmi líra, egy szelíd, lágylelkű, finom érzésű, temperált vérmérsékletű magyar úri fiatal ember lírája. Rendkívül gyengédség van benne a nővel szemben, nincs íranta egyetlen tisztátalan gondolata s még mikor érdemtelenné is bizonyult szerelmére, harag és kemény szó nélkül válik el tőle. V. Gy. már fiatalkori verseiben is kész mestere a magyar verstechnikának épúgy, mint a forma belső kiképzésének. Későbbi verseiben legtöbbszörre hazafias érzése szólal meg ünnepi alkalmakra, vagy a magyar múlt képeit rajzolgatja rövid történelmi énekekben. V. Gy. lírája öregkorában ér tetőponjára. Sokban emlékeztet ez az időskori líra Aranyére. Hasonló motívumok pendülnek fel: az elhagyott szülőföld utáni vágyódás, a türelmes, megadó belenyugvás az életbe, minden igazságtalanságaival... Budapest néhány képe, utcai jelenetek keltette hangulatok. V. Gy.-t úgy szokták emlegetni, mint az Arany-iskola egyik tanítványát. Ez csak annyiban áll, hogy életideálja s a magyarságról való koncepciója nagyjában azonos az Aranyéval. Költészete azonban sokkal függetlenebb Aranytól, mint ahogy az említett meghatározás feltételezi, már csak annál a különbségnél fogva is, hogy az epikus Arannyal szemben ő lényege szerint lírai természet. Öregkori versei valami mély belső szolidaritást éreztetnek, teljes közösség-érzést füvel, virággal, fával, madárral, a természet színeivel és hangjaival. Egész pályája legszebb virágait ezekben az öregkori versekben kell keresni. Másik feltűnő vonása öregkori költészetének hazafias költészete sötét, kétségbeesett hangja. Kőlcsey óta nem volt költő, aki a magyarság sorsát oly vígasztalannak tartotta és oly reménytelennek érezte. Sajátságos párhuzam: ugyanazokban az években egy másik magyar költő ajkáról hasonlóan kétségbeesett hangjait hallottuk a magyarság sorsának. E költő Ady Endre volt. Végeredményül megállapítható, hogy V. Gy. köl-

tésze még nem tartozik a múltba, ahova költője némi csöndes rezignációval sorolja. — *Ignotus: Vizontlátásra drága!* Tersánszky Józsi Jenő ilyen című regényének ismertetése és bírálata. — *Tóth Árpád: Pártos Zoltán*nak «Aratás» c. verskötetét, — *Babits Mihály* pedig Mistral Mireio-jának Gábor Andortól való magyar fordítását bírálja.

U. i. 23. sz. — *Lukács György: Megjegyzések Balázs Béla új versei. ről.* (A «Tristán hajóján» c. kötet megjelenése alkalmából.) «Ha Balázs oevrejét irodalomtörténetileg akarjuk beállítani, Dostojewskyt lehet csak mint őst említeni (és mellette legfeljebb Hebbelt: magányos és mély lélekkutak fűróját). A versek ezen a nívón élnek, de mert igazi költő igazi versei, nem is látható sehol a nagy eposzíróval való belső rokonságuk.» — *Ady Endre* Tersánszky Józsi Jenőnek «Vizontlátásra drága... c. regényét, — *Szini Gyula* Gábor Andornak Szépasszony c. színdarabját, — *Kosztolányi Dezső* Karinthy Frigyesnek Utazás Faremidóba c. új könyvét, — *Hajdu Henrik* Jászay-Horváth Elemérnek Tábortüzek c. verskötetét, — *Tóth Árpád* Salamon Lászlónak Eros oltárára és Böszörmény Zoltánnak Az élet énekel címen kiadott verseit, — *Barta Lajos* Pilisi Lajosnak A meghorant és felszabadított Erdély c. háborús könyvét ismerteti és bírálja.

U. i. 24. sz. — *Babits Mihály: A literátor.* «Érzékeny játék egy felvonásban.» Kazinczy Ferenc életéből. — *Kosztolányi Dezső* Szilágyi Gézáknak Fantasztikus szerelmek c. elbeszéléskötetét, — *Tóth Árpád: Háborús lírikusok* címen Peterdi Andor Háborús Versei-t, továbbá Somlyó Zoltánnak A halál árnyékában és Pelle Jánosnak Népek Golgothája c. versköteteit ismerteti.

Österreichische Literatur. 1916. évf. 5. sz. — *M.: Siebenbürgen in der Literatur.* Magyarországi német regényekről.

Pesti Hírlap 1916. évf. 217. sz. — *A. A. Jászknok énekelnek.* Bakanóták közlése és ismertetése.

U. i. 252. sz. — *Szendrey Zsigmond: Szalontai Ferenc-József-nóták* címen bakanótákat közöl.

U. i. 255. sz. — *Költemények.* Szentesi Tóth Kálmán verseinek ismertetése.

U. i. 268. sz. — *Buchinger Mihály: Hatvankettes bakadalok.* Adatközlés.

Pesti Napló. 1916. évf. 155. sz. — *Hevesi Sándor: A dráma és a színpadi hatás.* — *L. L. Pásztor Árpádnak* Találkozásom Poe A. Edgárral c. könyvét ismerteti.

U. i. 156. sz. — *Lakatos László: Sebők Zsigmond.* Alkalmi méltatás.

U. i. 162. sz. — *Halasi Andor: Irodalmi partikularizmus* címen értekezik. — *Lengyel Ernő: Herczeg Ferenc és új regénye.* Tárca H.-ről A hét sváb c. regényének megjelenése alkalmából. — «H. új regénye, A hét sváb rendkívüli gazdagodása irodalmunknak.

U. i. 168. sz. — *Hevesi Sándor: A jó befejezés.* Tárca. Dramaturgiai értekezés.

U. i. 181. sz. — *Dalmady Győző meghalt.* Nekrolog.

U. i. 185. sz. — *L. M.: Irók és színdarabok.* Salgó Ernő ilycímű könyvét ismerteti. (E mű ismertetését l. folyóiratunk: 1917. évf. 61. l.)

U. i. 191. sz. — *l. m.: Zilahy Lajos versei.* Méltatás.

U. i. 203. sz. — *Levelek a Kálváriáról.* Gyóni Géza újabb verskötetének ismertetése.

U. i. 205. sz. — *Zuboly könyve.* A Bányai Elemér-emlékkönyv ismertetése. (V. ö. folyóiratunk: 1917 évf. 208. l.)

U. i. 210. sz. — *L. M.: A San Martino költője* címen Tóth Rudolf honvéd verseit méltatja.

U. i. 220. sz. — *S. A.: Magyar színdarabok horvátul és szerbül.* A laibachi szlovén és a zágrábi horvát színházban az utóbbi években a következő magyar darabok kerültek színre: Molnár Ferenc: *A testőr.* *U. a.: Az Ördög.* — *U. a.: A farkas.* — Szomorj Dezső: *Györgyike drága gyermek.* — Herzeg Ferenc: *A dolovai nábob lánya.* — Lengyel Menyhért: *A tájfun.* — Drégely Gábor: *A szerencse fia.* — Bródy Sándor: *Tanítónő.* — Madách Imre: *Az ember tragédiája.*

U. i. 245. sz. — *N. N.: Somló Sándor meghalt.* Nekrolog. — *L. még Budapesti Hirlap 1916. évf. 245. sz.* (Sebestyén Károlytól.) — *Kacziány Géza: Maszák Hugó* (1831—1916). Nekrolog.

U. i. 264. sz. — *K. N.: Agai Adolf* (1836—1916). Nekrolog. (*L. még u. e. lap 265. sz. és Budapesti Hirlap 1916. évf. 264. sz.* Sebestyén Károlytól.)

U. i. 266. sz. — *Hevesi Sándor: Drámatrás és matematika* Dramaturgiai tanulmány. — *Molnár Jenő: Khafrit, az egyiptomi asszony* címen Kaczer Illés ilycímű regényét ismerteti.

Protestáns Egyházi És Iskolai Lap. 1916. évf. 48. sz. — *Gyökössy Endre: Egy-két szó a protestáns sajtóról.* Reflexiók dr. Gesztelyi Nagy László cikkéhez. A szerző protestáns világnézetű «színvonalas, képes, irodalmi, művészeti, kritikai, heti, család lap» megindítását sürgeti.

Protestáns Szemle. 1916. évf. 7—8. sz.) *Gyöngyösy László: Minek szánta apja Arany Jánost?* A szerző — vonatkozással Szendrey Zsigmondnak folyóiratunkban (1914. évf. 67. l. és 1915. évf. 147. l.) megjelent «Arany János a szalontai nép emlékezetében», meg «Adatok Arany életéhez és költészetéhez» c. cikkeire azt bizonyítgatja, hogy Aranyt apja ügyvédnek szánta. Egyben azt is közli, hogy utánanézett a dolognak a szalontai telekkönyvben s nyomát se találta Arany állítólagos uzsoráskodásának. — *Berde Mária: Két női könyv.* Tormay Ceoile: *A régi ház és Ferentzi Magda: Fehér árnyékok* c. regényének ismertetése és bírálása.

Sárospataki Hirlap. 1916. évf. 22—23. sz. — *Harsányi István: Eddig ismeretlen sárospataki diák-nóták 1783—1791-ből.* Adatkozlés magyarázó jegyzetekkel. — *Gulyás József: Erdélyi János két kéziratban levő drámája.* Az Erdélyi Pál birtokában levő *Két királyné* és a *Nápolyi Endre*

c. színdarabok ismertetése. Utóbbi mű Nagy Lajos öccsének szomorú sorsát tárgyalja, az előbbi pedig ugyancsak Nagy Lajos királyunk özvegyének és leányának, Máriának uralkodásáról szól. Ez a mű 1837-ből való s a II—V. felvonásai kétféle szöveggel is megvannak. (E cikk folytatását l. u. e. lap. 1916. évf. 24—25. sz.-ban.)

Sárospataki Református Lapok. 1916. évf. 47. sz. — *Kristóf György*: *A magyar protestáns irodalom története*. Megjegyzések a prot. Egyházi Könyvtár-bizottságának a XVI—XVII. század magyar református egyházi irodalom történetének megírását óhajtó pályázati hirdetéséhez. (E cikk folytatása: u. e. lap 50. számában.)

U. i. 49—53. sz. — *Kocsi Csergő Balint* eddig ismeretlen levelei és munkája. (Folyt.) Adatközlés.

Színház És Divat. 1916. évf. 9. sz. — *Lokatos László*: *Színházak és városok*. A háború alatt föllandult a színházi élet.

U. i. 10. sz. — Színházi hírek és pletykák. — A Reichenberger Stadttheater színrehozta Drégely Gábornak A kisasszony férje c. darabját.

U. i. 11. sz. — *Lokatos László*: *Molnár Ferenc* fejlődésének zenitjén is pesti író maradt. — Cikkek *Molnár Ferenc Farsang-járól* és a *Barta Lajos Zsuzsi-járól*. — *Barta Lajos*: *Szerző a darabjáról*. — *Az elmúlt harangok filmen*. «Rákosi Viktor maga készítette a darab szcenáriumát.» — Színházi hírek.

U. i. 12. sz. — *Életem és pályám*. A «Csárdáskirálynő» premierje alkalmából elmondotta *Kálmán Imre*. — *A méltóságos rabasszony*. Sas Ede filmdrámájáról.

U. i. 14. sz. — *Bécsi Molnár-premier*. *Molnár Ferenc* bécsi fölolvásásáról. — *Lengyel Menyhért új darabjairól*. Tájékoztató cikk. — *Drégely Gábor*: *A kisasszony férje — századszor*. Drégely Gábor darabjainak 1916 október havában negyvenhét német városban (köztük Varsóban) volt bemutató előadása. — *Színházavatás a belvárosban*. Bárdos Artúr kabaréjáról. — Magyar darabok külföldi bemutatóiról, előzetes hírek. — *A Karthausi — filmen*. Eötvös regényének filmre alkalmazásáról.

U. i. 15. sz. — *Miért hallgatok?* Liptai Imre színműíró nyilatkozata.

U. i. 16. sz. — *Molnár Ferenc*: *A «Farkas»-filmről* ír. — Saját darabjairól nyilatkozik *Nagy Endre*. — *Martos Sándor*: *A «Mágnás Miska» Berlinben*. Magyar operettek külföldi sikeréről. Színházi hírek.

U. i. 17. sz. — *Hevesi Sándor*: *Kárpáthy Zoltán*. Szerző a darabjáról. — *Molnár Ferenc Ördög* c. darabjának new-yorki, szentpétervári és florenci színlappjai. — Színházi hírek.

U. i. 18. sz. — *Szász Zoltán*: *Reklám és kritika*. «A fizetett reklám nem ellensége a művészetnek, hanem ellenkezőleg: terjesztője.»

U. i. 19. sz. — *Kosztolányi Dezso* a könyvpiac és a színház föllandüléséről ír. — *Herczeg Ferenc új darabjairól*. Látogatás az írónál. — *Len-*

gyel Menyhért: A véletlen. A «Taifun» keletkezéséről. — A Nagymama a Mozgókép-Otthonban. Csiky Gergely filmesített darabjáról. — Színházi hírek.

Színházi Élet. 1916. évf. 39. sz. — *Farsang*. Molnár Ferenc ilycímű darabjáról. Érdekes megfigyelni, hogy Molnár darabjainak külső akcióiban elmondható tartalma, hogy zsugorodik mindjobban össze. «A doktor úr»-nak a leghosszabb tartalma volt; a «Farsang»-é már csak ennyi: egy vidéki asszony, akinek gazdag asszonyi lelke egy vaserejű férjegyéniség súlya alatt vergődik, megtalálja az alkalmat egy bűnben, hogy kiszökessék egy másik férfivel a szabadságba, de ez a másik férfi nem akarja magáénak tudni az asszonyt a házasság józan feltételei nélkül; az asszony tehát lemond a bűnös szabadságról és szárnyaszegetten törődik bele a nyugalmas rabságba. — *Bécsi lapok a «Farsang»-ról*. Lapszemle a Molnár Ferenc új darabjára vonatkozó színikritikákról. — *Földes Imre: Künn a bárány, benn a farkas*. Szerző a darabjáról: «Azt hiszem, a legtréfásabb eddigi műveim közül . . . Remélem, a keserűséget, amelyből fakadt, eléggé jól elrejtettem.»

Új Idők. 1916. évf. 48. sz. — *Te csak pipálj Ladányi*. Csathó Kálmán ilycímű új regényének ismertetése.

U. i. 50. sz. — *Fantasztikus szerelmek*. Szilágyi Géza ilycímű könyvének ismertetése. — *Népek Golgothája*. Pelle János ilycímű verskötetének rövid méltatása.

U. i. 51. sz. — *A megrohant és felszabadított Erdély*. Pilisi Lajos ilycímű háborús könyvének ismertetése. — *Új könyvek az ifjúságnak*. Balla Ignác: *Víz fölött és víz alatt*. — meg Ifj. Gaal Mózes: *A nyár szigetén* c. szépirodalmi művének méltatása. — *A pesti frontról*. Kovács Lydia «Két esztendő. Képek a pesti frontról.» c. könyveinek ismertetése. — *El nem küldött levelek*. Rövid megemlékezés Rakovszky Menyhért ilycímű verseskönyvéről.

Ungarische Zukunft. 1916. évf. 11. sz. — *Josef Keszler: Das Budapest Theaterjahr*. Szemle a tavalyi színházi évről. — *Jenő Mohácsi: Von neuen ungarischen Büchern*. Herzog Ferenc (Magdalena két élete), Csathó Kálmán (Varju a toronyórán), Erdős Renée (Az új sarj), Lakatos László (Tavaszi játék) és Kosztolányi Dezső (Bűbájosok) könyvéről. «Nálunk minden író egyszersmind ujságíró is.» Ezért oly rövidlégeztetűek az új magyar regények.

U. i. 15/16. sz. — *Paul Grabein: Die Deutschen und Ungarn*. «Seit einigen Jahren sind die Werke der ungarischen Dichter der Gegenwart gern gesehene Gäste auch auf den Bühnen Deutschlands.» — *Die Budapest Theater Saison 1916/17*. A készülő új magyar darabokról. — A Literatur c. rovatban Kaczér Illés: *Khafrit és Roboz Imre: Az irodalom boudoirjában* c. könyvek vannak ismertetve.

Uránia. 1916. évf. 11. sz. — *Szász Károly: Színházi levél.* Szinikritika Rákosi Jenő Aesopus-a jubiláris előadásáról és Barta Lajos Zsuzsi c., először a Nemzeti Színházban adott parasztvígjátékáról.

U. i. 12. sz. — *Szász Károly: Színházi levél.* Molnár Ferenc Farsang című darabjának szinikritikája. «A darab meséje és alakjai semmi néven nevezendő vonatkozásban sincsenek a korral, melyben a darab játszik.» —ly: «Az arany hegedű». Herczeg Ferenc ilycímű regényének ismertetése és bírálata. Herczeg e műve a lélekrajz erejével és finomságaival, a gondolatok mélységével s a költői képek aranyzuhatagként ömlő gazdagságával egyaránt megkapja az olvasó lelkét.
